

ELS GOIGS DE SANT ANTONI QUE ES CANTEN EN LA SEVA ERMITA DEL TURÓ D'EN JAQUES D'ALTAFULLA

Maria Porter i Moix
nacg@tinet.org

Els goigs

Els goigs formen un grup important en el conjunt de la literatura religiosa popular catalana, hi tenen un bon lloc. Són himnes dedicats a aspectes, fets i miracles de Jesús, la Mare de Déu —sobretot els dedicats a les marededéus trobades— o els sants. Sembla que el seu origen és en les cançons occitanes en llaor de la Verge Maria, fet que corrobora l'estructura del text: una entrada, diverses estrofes i una tornada que es repeteix entre estrofa i estrofa així com al final, on a més hi ha una jaculatòria en llatí o català. Sempre escrits en vers i per a ser cantats, estan relacionats amb una imatge, escultura o pintura, situada en un lloc geogràfic determinat, una cova, un edifici, etc. A vegades, com és el cas de la nostra ermita de Sant Antoni, no apareix el goig fins que s'hi produeix un miracle, encara que la imatge, l'edifici o l'altar on es venera, aixecat per un o més devots del sant titular, ja faci temps que existeixi. En el cas de l'ermita de Sant Antoni, la primera edició que coneixem d'uns goigs no apareix fins l'any 1899, encara que no descartem l'existència d'uns d'anteriors, on es parla sobretot del mar, dels peixos i de miracles i conversions, però no hi ha cap referència a les diverses epidèmies (1820, 1854 i 1885), amb les corresponents baixades del quadre miraculós, mentre que la construcció de l'edifici és molt anterior (1714), començada i acabada per mariners i pescadors. Una de les estrofes diu: *Vuestra palabra divina / forzó a los peces del mar / que salieran a escuchar / vuestro sermón y doctrina.*

Si són interessants, òbviament, com a exemple de literatura religiosa popular pel text, que glossa el motiu de la devoció, que pot incloure el relat testimonial d'algun fet miraculós, ho són igualment des del punt de vista de les arts gràfiques: la composició, la tipografia i el gravat, en participar dels tres elements; en aquest aspecte estan relacionats amb les estampes, els fulls de romanços i altres impresos volants que so-

len tenir una estructura semblant: una imatge a la capçalera, un text en vers —a una o diverses columnes— o en prosa, i alguns altres elements tipogràfics embellidors com ara orles, culs de llàntia, etc. En general consten d'un sol full, a vegades imprès per les dues cares, però també prenen la forma de quadernet. Els textos, a més dels que devem a la literatura popular, i les il·lustracions han estat motiu d'inspiració per a escriptors i artistes, sobretot gravadors.

Solen consistir en una imatge centrada al capçal, una orla que emmarca el text i, molt sovint, la partitura. El text és imprès a una o diverses columnes, sobretot dues, però segons la llargada en pot tenir més. A vegades hi ha, en la darrera pàgina, alguna explicació del perquè de la veneració i la història de la imatge, l'ermita o la capella.

Com a impresos curiosos, han arribat a ser motiu de col·leccionisme tant per part de particulars com d'associacions de col·leccionistes. En són un bon exemple els *Goigs de Sant Antoni*, que van publicar dues edicions diferents en l'edició de bibliòfil dels *Goigs de Sant Antoni*, amb lletra de mossèn Isidre Saludes.

Els goigs de Sant Antoni, venerat a la seva ermita d'Altafulla

Els exemplars que coneixem corresponen a onze edicions diferents de textos diversos. Dues són en castellà: número I (1899) i número III (1940-1950?), anònimes totes dues. I nou són en català: la primera, número II, és anterior a les normes de Pompeu Fabra; tres, números IV, V i VI, són anteriors al 1969; i una altra, número VII, ja és del 1969 (totes tenen el text que es cantava abans de les tres edicions, amb lletra de mossèn Isidre Saludes); les números VIII, IX i X són del 1982, 1984 i 1991, i una de manuscrita i anònima però amb música del mestre Antoni Pérez Moya no té data. Així, els més antics són els titulats *Gozos al glorioso San Antonio de Padua, patrón de la villa de Altafulla*, datats el 1899. Els primers en llengua catalana són sense datar, però al marge superior dret hi ha una nota manuscrita en llaipsis on hi diu “23 de junio de 1910”; i els més moderns que hem trobat són del 1991.¹

Les descripcions s'han fet a la vista dels exemplars, excepte els que duen els números IV i V, que hem tret del llibre de mossèn Joan Roig i Montserrat sobre Antoni Gelabert. Els exemplars consultats pertanyen a les col·leccions de Narcís Carulla, Pepita Farreras, família Magriñà, Maria Rosa Massats i Maria Porter.

¹ Dors d'Isidre Saludes. *Goigs...*, 1984 i 1991.

I
GOZOS DEL GLORIOSO SAN ANTONIO DE PADUA /
QUE SE VENERA EN SU ERMITA EN EL TÉRMINO DE ALTAFULLA
Anònim

Un full de paper enfosquit pel temps, 32 x 23 cm. Imp. F. Aris, 1899. Doble orla tipogràfica que emmarca el text i la imatge del sant a la testa, estampada amb una xilografia antiga entre dos gerros.

Probablement són els més antics i traduïts del català, per les característiques del lèxic, sobretot perquè els versets de la tornada s'introdueixen amb aquesta paraula, *tornada*, com en altres poemes antics catalans i occitans. Cal tenir present que l'ermita feia més d'un segle que s'havia aixecat i que s'hi rendia culte.

Com a curiositat, fem constar que Joan Carnicer féu ofrena d'un exemplar als socis assistents al sopar tradicional de cloenda de l'Assemblea General de socis del Centre d'Estudis corresponent a l'any 2009.

El text glossa la vida i miracles de sant Antoni, que corresponen a múltiples aspectes: des de l'atenció dels peixos a les seves prèdiques, que s'escampen pel món, tal com diu un verset (*"en Roma y otras naciones"*), fent una metàfora de l'atenció humana a les seves prèdiques, fins a temes de caire més material com pot ser la salvació de nens, la cura de malalties, tempestes, incendis, estat de la mar, etc.; sense oblidar, però, algun miracle més espiritual com ara el perdó de pecats.

[Vegeu imatge del goig, p. 86]

II
GOIGS DEL GLORIÓS / SANT ANTONI DE PÀDUA/
que's venera en sa ermita en lo terme d'Altafulla
Anònim

Un full enfosquit pel temps, 37 x 27 cm. Escuela Tipográfica Salesiana, Sarrià-Barcelona, sense data. Orla tipogràfica que emmarca el text i la imatge sota el títol, reproducció d'una cromolitografia antiga, probablement del segle XIX. Centrat sota la imatge hi ha la tornada, en català anterior a les normes fabrianes, i la jaculatòria en llatí.

El text, escrit també en català anterior a les normes de Pompeu Fabra, té vuit estrofes, cada una acabada amb un díptic que diu *Als bons fills d'aquesta terra / Sant Anton guiau al cel*. Glossa miracles, sense concretar-ne cap, sobre ventades i altres meteors, naufragis, pestes, etc. És la primera vegada que s'esmenta Altafulla i els pobles veïns. Cita l'existència d'exvots. La tornada, amb aquest títol com en el cas anterior, té dues

parts: la primera diu *Puig brillau com un estel / al cap damunt d'eixa serra*, fent referència al turó d'en Jaques, batejat com de Sant Antoni; i la segona és el díptic ja citat.

[Vegeu imatge del goig, p. 87]

III

GOZOS AL GLORIOSO SAN ANTONIO / PATRÓN DE LA VILLA DE ALTAFULLA

Anònim

Un full de paper enfosquit pel temps, 32 x 22 cm. Imp. F. Sugrañes, Tarragona, sense data. Orla tipogràfica, a la capçalera; i, tallant l'orla, reproducció d'una litografia, probablement del segle XIX.

Pel paper i la tipografia, els podríem atribuir a finals del segle XIX o inicis del XX, però són de després de la Guerra Civil, anys quaranta o cinquanta del segle XX, perquè la darrera estrofa diu: *En guerra de liberación / contra el marxismo traidor / fuisteis el gran protector / de Altafulla mi ilusión / haciendo que defunción / no hubiera en sus moradores*. Per la manera de redactar i per la ideologia, crec que són obra de Gaietà Magriñà Salvat.

El text és molt diferent del dels *Gozos*... que du el número I en aquest recull. Té una forma de redactar molt personal i no semblen populars; més aviat són obra d'una sola mà amb un cert estil erudit. Fa referència a miracles i al valor de les prèdiques del sant contra heretges, i cita països (Portugal, França, amb el nom de *Galia*) i ciutats (Lisboa i Perpinyà, a més de Pàdua, que són llocs de predicació o escenaris de miracles). Esmenta naufragis, conservant la relació amb el mar i altres miracles, i, tal com ja hem dit, la Guerra Civil de 1936-1939. Al final de cada estrofa hi ha un díptic que diu: *El de Padua nombrado / Honor de Frailes Menores*; i acaba: *Pues con Dios sois tan privado / Que alcanzais tantos favores / Paduano celebrado, / Remediad, nuestros dolores*.

[Vegeu imatge del goig, p. 88]

Els números IV, V, VI i VII tenen el mateix text, que, tal com diem més amunt, és el que es cantava tradicionalment abans que mossèn Isidre Saludes publiqués els seus.

IV

GOIGS / AL GLORIÓS / ST. ANTONI / D'ALTAFULLA
Anònim (?), música de J. B. Rebull, xilografies d'Antoni Gelabert

Un full de 31,5 x 22 cm a quatre pàgines. Tip. J. Jové, sense data, imprès a dues tintes.

Pàg. 1: GOIGS / AL GLORIÓS / ST. ANTONI / D'ALTAFULLA, xilografia, ELS SANTS DE TARRAGONA; pàg. 2: xilografia i partitura musical; pàg. 3: GOIGS AL GLORIÓS / SANT ANTONI DE PÀDUA / QUE ES VENERA A LA SEVA ERMITA DEL TERME D'ALTAFULLA / ARQUEBISBAT DE TARRAGONA. Text a dues columnes, corondell, orla xilogràfica; pàg. 4: xilografia, nota ELS SANTS DE TARRAGONA, xilografia, versets i oració.

No he vist l'edició original però la tercera pàgina és l'estampa i el text que reproduïm en el número VI d'aquest recull.

V

Edició a part de la tercera pàgina del número anterior².

Les descripcions dels números IV i V són tretes de J. Roig Montserrat, *Antoni Gelabert. Il·lustrador de goigs*, Tarragona, 1995.

VI

GOIGS AL GLORIÓS / SANT ANTONI DE PÀDUA / QUE ES VENERA A LA
SEVA ERMITA / EN EL TERRITORI D'ALTAFULLA / ARQUEBISBAT DE
TARRAGONA

Anònim (?), boixos d'Antoni Gelabert

Un full de 32 x 22 cm. Imp. Sonsona, Torredembarra, sense data. Impresa en tinta negra la imatge del sant i en tinta verda l'orla. Text imprès a diverses tintes: la de les estrofes és negra; les tornades i l'advocació, tinta vermella.

Estampa a la capçalera sota l'orla. Orles xilogràfiques que emmarquen tot el text i la imatge. Les orles estan fetes amb tres motius iconogràfics: la de la testa és un sol centrat amb un ocell a cada banda; les dues laterals són vegetals, i a la del peu hi ha representacions de peixos. Tot i que no tenim la data de la impressió, ha de ser anterior al 1969, perquè se'n va fer una edició commemorativa per a la "II Exposició

² J. Roig Montserrat, *Antoni Gelabert. Il·lustrador de goigs*, Tarragona, 1995.

d'Imatgeria Popular: Goigs dels segles xvii al xx", celebrada a la cripta de la parròquia del 3 al 17 d'agost de 1969.

És una versió del número II, actualitzada i adequada a les normes fabrianes.

[Vegeu imatge del goig, p. 89]

VII

GOIGS AL GLORIÓS / SANT ANTONI DE / PÀDUA / VENERAT A LA SEVA ERMITA / EN EL TERME D'ALTAFULLA

Anònim, boixos d'Antoni Gelabert

Un full de 34 x 23 cm. Gràf. Lloveras, Torredembarra. Edita Fòrum d'Altafulla, una sola tinta. Al peu, boixos d'Antoni Gelabert. Edició commemorativa de la "II Exposició d'Imatgeria Popular: Goigs dels segles xvii al xix". Col·lecció del Dr. Francesc Ribas Pontí. Cripta de la parròquia d'Altafulla, 3-17 d'agost de 1969.

Són còpia de l'anterior, tant el text com les imatges.

[Vegeu imatge del goig, p. 90]

Els goigs números VIII, IX i X tenen tots el mateix text, obra de mossèn Isidre Saludes, rector de la parròquia. A més, els números IX i XX porten al dors un altre text, obra també de Mn. Isidre, que ens explica la història de la devoció i de l'ermita de Sant Antoni amb un apunt sobre els seus goigs que evoquen la vida, els poders i els miracles del sant relacionant-lo amb Altafulla. Comencen amb una quarteta que diu: *Puig teniu mà miraclera / Sant Antoni, gran Doctor / d'Altafulla que us venera / sigueu sempre protector*. Les dues línies es repeteixen al final de cada estrofa, i com a final hi ha una altra quarteta que diu: *Nostra Vila en vós espera / Sant Antoni gran Doctor / d'Altafulla que us venera, / sigueu sempre el protector*.

VIII

GOIGS A HONOR DE SANT ANTONI DE PÀDUA VENERAT EN LA SEVA ERMITA DEL POBLE D'ALTAFULLA. ARQUEBISBAT DE TARRAGONA

Lletra de Mn. Isidre Saludes i Rebull, pvre.;

música de Mn. Josep Monné i Roig, pvre.

Un full de 32 x 22 cm, imprès per les dues cares. Imp. Ricard Vives i Sabaté, Vilanova i la Geltrú, 1982. Orla tipogràfica, xilografia del sant sota el títol, xilografia a la darrera pàgina que representa un gerro, partitura.

Justificació del tiratge: 3 exemplars en pergamí, pintats, signats i numerats; 7 exemplars en cartolina blanca de fil, numerats, pintats i signats; 100 exemplars en paper Castell, numerats i signats; 100 exemplars d'orla de colors, numerats; 750 exemplars de caràcter popular. L'orla tipogràfica és reproduïda d'*Els Goigs que els veïns de la Plaça Nova canten en honor de Sant Roc*, publicats per Joan Roig a *El xilògraf Enric Cristòfol Ricart i els goigs*. Tant la imatge del sant com l'orla i el gerro possiblement són del xilògraf J. C. Ricart.

El text glossa la vida i miracles del sant: predicació, conversió d'heretges i de pecadors, tempestes i temporals de mar, pestes. Aixecament i dedicació de l'ermita i existència d'exvots.

En l'escrit del dors mossèn Isidre fa la història de l'ermita, el seu aixecament i les seves vicissituds. Explica la creació de la festa votiva de l'11 de setembre per l'alliberament de la pesta i la baixada del quadre miraculós. Al final hi ha un repàs de les diferents edicions de goigs.

[Vegeu imatge del goig, p. 91]

IX

GOIGS A HONOR DE SANT ANTONI DE PÀDUA / VENERAT A LA SEVA ERMITA D'ALTAFULLA

*Lletra de Mn. Isidre Saludes i Rebull, pvre.; dibuix de Josep Buyreu;
música de Josep Monné i Roig, pvre.*

Un full de 35 x 25 cm. Imprès per les dues cares, tinta verda. Imp. Sucs. Torres i Virgili, Tarragona, 1984. Orla xilogràfica trencada en la capçada per un ocell i en el peu per un peix. Entre les línies del títol, primera ("Goigs...") i segona ("Venerat..."), dibuix de Josep Buyreu representant l'ermita i el sant sobre el costat esquerre; al dors, centrat a dues columnes separades pel mateix dibuix de l'orla partit per un element floral, text de mossèn Isidre Saludes amb un resum històric; a sota, partitura de la melodia i un text que diu *LA PARRÒQUIA DE SANT MARTÍ D'ALTAFULLA I ELS GOGISTES DE TARRAGONA* / *publiquen conjuntament aquests Goigs a honor de Sant Antoni de Pàdua / Altafulla, Pasqua Florida de 1984*. Segell de Gogistes Tarragonins.

Justificació de la tirada: 130 ex. en paper de fil, numerats i pintats; 360 ex. en paper de fil, numerats; 1.500 en paper popular.

[Vegeu imatge dels goigs, pp. 92 i 93]

X

GOIGS A HONOR DE SANT ANTONI DE PÀDUA / VENERAT A LA SEVA ERMITA D'ALTAFULLA

*Lletra de Mn. Isidre Saludes i Rebull; dibuix de Ció Virgili i Robert;
música de Josep Monné i Roig, prè.*

Un full de 35 x 25 cm, imprès per les dues cares. Imatge i textos en tinta negra, orles, partitura i segell en tinta vermella. Imp. Catalunya, Tarragona, sense data però dipòsit legal del 1991. Imatge del sant, en tinta negra, centrada a la capçalera al mig del títol, que el parteix i que ocupa gairebé un terç de l'espai imprès. Orla en tinta vermella reproduint un dibuix de tema floral als dos costats del full i al centre, separant les dues columnes del text; al peu, l'església de Sant Martí i el castell. A la pàgina del darrere, text sobre la història de l'ermita i els goigs de Mn. Isidre Saludes com a rector; a sota, partitura i un text en tinta negra: *La PARRÒQUIA DE SANT MARTÍ D'ALTAFULLA i els GOGISTES TARRAGONINS, es complauen en editar aquests Goigs a honor de Sant Antoni de Pàdua. Altafulla, Pasqua Florida de 1991*, i més avall, el segell de Gogistes Tarragonins.

Justificació del tiratge: Edició: 200 exemplars en paper de fil, numerats i pintats a mà; 500 exemplars en paper de fil, numerats; 1.000 exemplars en edició popular paper registre. Col·lecció Gogistes Tarragonins, núm. 266.

[Vegeu imatge dels goigs, pp. 94 i 95]

XI

GOIGS A LLAOR DEL BENAVENTURAT SANT ANTONI DE PÀDUA. Relíquies del qual es veneren a l'Església Parroquial d'Altafulla (Arquebisbat de Tarragona)

Anònim, música del mestre Antoni Pérez Moya

Un quadern de quatre fulls, 30 x 21 cm, dos amb partitura i text, per a veu i orgue, manuscrit; consta d'entrada, tornada i posades. El text comença amb una lloança al sant i una invocació a la seva protecció. Les posades glossen la vida del sant, els miracles, la conversió de pecadors i heretges, l'atenció dels peixos. Cita la veneració de la seva relíquia a Altafulla.

[Vegeu imatge dels goigs, pp. 96, 97 i 98]

Per cloure aquest article sobre els Goigs de Sant Antoni que coneixem publiquem uns versos anònims publicats a Tarragona l'any 1957 per l'impremta Suc. De Torres i Virgili que resumeixen les tradicions sobre l'ermita i el Sant.

És un full imprès per les dues cares, en tinta negra orlat amb una orla tipogràfica que emmarca el text a dues columnes; a la capçalera, dins de l'orla hi ha el títol EL MIRACLE DEL QUADRO i un dibuix que representa l'ermita entre dos gerros, a sota un text que diu: DEDICAT AL POBLE D'ALTAFULLA EN EL DIA DE LA FESTA PER UN DEVOT DE SANT ANTONI.

[Vegeu imatge full, pp. 99 i 100]

Bibliografia

ROIG MONTSERRAT, Joan (1995). *Antoni Gelabert. Il·lustrador de goigs*, Tarragona, Gogistes Tarragonins.

ROIG MONTSERRAT, Joan (1999). *El xilògraf Enric-Cristòfol Ricart i els goigs*. Tarragona, Gogistes Tarragonins.

GOZOS DEL GLORIOSO SAN ANTONIO DE PADUA

QUE SE VENERA EN SU ERMITA EN EL TÉRMINO DE ALTAFULLA

Pues vuestros santos favores
Dan, de quien sois, testimonio:
Humilde y divino Antonio,
Rogad por los pecadores.

Vuestra palabra divina
Forzó á los peces del mar,
Que saliesen á escuchar
Vuestro sermón y doctrina:
Y pues fué tan peregrina,
Que extirpó dos mil errores:
Humilde y divino Antonio,
Rogad por los pecadores.

En Roma y otras naciones
Predicasteis á latinos,
Españoles peregrinos,
Alemanes y esclavones,
Y todos muy claramente
Oyeron vuestros favores:
Humilde y divino Antonio,
Rogad por los pecadores.

Vos sois de la tempestad
El amparo milagroso;
Del incendio riguroso
Agua de la claridad;
Puerto de seguridad,
Del mar y de sus rigores:
Humilde y divino Antonio,
Rogad por los pecadores.

Sanáis mudos y tullidos,
Paralíticos, leprosos,
Endemoniados, furiosos,
Restituís los sentidos:
Volvéis los bienes perdidos,
Y curáis todos dolores:
Humilde y divino Antonio, etc.

Sanáis de gota coral,
Ciegos, contrahechos, llagados,
Consoláis desconsolados,
Y curáis cualquier mal
Cual médico celestial,
A quien hace Dios favores:
Humilde y divino Antonio, etc.

De tres dias ahogados
Resucitasteis diez niños;
Y dos, cual bellos arminios,
De sucesos desastrados;
Porque sus padres amados
Lloraban por amores:
Humilde y divino Antonio, etc.

De una, que no creía
Que la perdonase Dios,
Tomasteis Vos sobre Vos,
La pena que merecía:
Y en tomarla, el mismo dia
La hizo Dios mil favores:
Humilde y divino Antonio, etc.

Vos libráis á cualquier reo
De los grillos y cadenas,
Y al que clama y se enajena
Del pecado sucio y feo:
Y pues sois divino orfeo,
De Jesús flor de las flores;
Humilde y divino Antonio, etc.

A la que con santo celo,
Os suplica en su oración
El fruto de bendición,
Se lo dais por su consuelo:
Y pues por Vos hace el Cielo,
Aun otras cosas mayores:
Humilde y divino Antonio, etc.

Sois de Jesús tan amado,
Que á solas con él jugáis,
Haciéndoos, porque lo amáis,
Su profeta regalado,
Su celador estimado,
Y luz de los confesores:
Humilde y divino Antonio,
Rogad por los pecadores.

TORNADA

Y pues aquestos favores
Dan, de quien sois, testimonio:
Humilde y divino Antonio,
Rogad por los pecadores.

ŷ. Ora pro nobis, beate Antoni.

ŕ. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS

Ecclesiam tuam Deus beati Antonii Confessoris tui commemoratio votiva letifcet, ut spiritualibus semper muniamur auxiliis, etc., gaudiis perfrui mereamur æternis. Per Christum, etc.

Imp. F. Arís é hijo.—1899

Goigs del Gloriós

SANT ANTONI DE PADUA

que 's venera en sa ermita en lo terme d' Altafulla

I

Ab afecte singular
estrenyeu Jesús als brassos;
unintse ab Ell ab forts llassos
del món sabereu triomfar;
declarantli grossa guerra,
travallant ab fervent zel.
Als bons fills d' aquesta terra,
Sant Antón, guiau al cel.

II

De milers de pecadors
trossejareu las cadenas;
al hom llatzerau de penas
abocant vòstres amors:
del cor que 'l neguit aterra
ab dolor mudau la fel.
Als bons fills d' aquesta terra,
Sant Antón, guiau al cel.

III

En nom del Altíssim Déu,
penyora de beneficis,
infinits prehuats prodijis
escampau arreu arreu;
al naufrèch que 'n vos s' aferra
lo lliurau de mort crudel.
Als bons fills d' aquesta terra,
Sant Antón, guiau al cel.

IV

D' Altafulla y sòn vehinat
sou l' iris de l' esperança,
lo vent suau de bonansa
en 'los jorns de tempestat;
sou lo que 'l llur mal enterra,
servintli de cobricel.
Als bons fills d' aquesta terra,
Sant Antón, guiau al cel.

TORNADA

*Puig brillau com un estel
al cap damunt d' eixa serra.
Als bons fills d' aquesta terra
Sant Antón, guiau al cel.*

Ora pro nobis beáte Antóni.
Ut digni efficiámur promissio-
nibus Christi.

OREMUS

Ecclésiám tuam Deus, beáti
Antónii Confessoris tui solénni-
tas votiva lætificet: ut spirituáli-
bus semper muniátur auxiliis, et
gáudiis perfíui mereátur ætér-
nis. Per Dóminum, etc.

TORNADA

*Puig brillau com un estel
al cap damunt d' eixa serra.
Als bons fills d' aquesta terra,
Sant Antón, guiau al cel.*

V

Quant ciclón huracanat
glatir volia 'l vilatge,
á dins lo vostre ermitatge,
sos fills consol han trovat;
puig vostre poder soterra
los plors d' eix poble fidel.
Als bons fills d' aquesta terra,
Sant Antón, guiau al cel.

VI

D' angoixas y greu dissort
la pesta las llars omplia,
posar la vila volia
en tristíssim camp de mort.
D' aquesta prompte 's desort
de la pesta tot rezel.
Als bons fills d' aquesta terra,
Sant Antón, guiau al cel.

VII

Dels pobles d' aquest redós
sou com tresor prehuadíssim;
vos tenen amor finíssim
somniau sempre per Vós.
Persó pujau á eixa serra
com l' abella al rusch de mel.
Als bons fills d' aquesta terra,
Sant Antón, guiau al cel.

VIII

Son ofrena d' amor grán
las boniques presentallas,
los mil exvots y mortallas
que penjan al temple sant;
y aixamplan á dret y esquerra
de protecció l' hermòs vel.
Als bons fills d' aquesta terra,
Sant Antón, guiau al cel.

Gozos al Glorioso San Antonio de Padua

Patrón de la Villa de Altafulla

Sois de santidad dechado
Y espejo de confesores:
El de Padua nombrado,
Honor de Frailes Menores.

La ciencia alta y divina
Que en Vos infundió el Señor,
Alumbró y dió resplandor
De vida santa y doctrina;
La cual fué muy peregrina,
Digna de grandes loores:
El de Padua nombrado,
Honor de Frailes Menores.

Del reino de Portugal
Fuiste a dar luz a Italia;
Lo mismo hiciste en la Galia
Con un celo celestial;
Confundiendo el vil caudal
De herejes y sus errores:
El de Padua nombrado,
Honor de Frailes Menores.

Predicando en Padua un día
Con divino y santo celo,
Se os reveló desde el cielo
Que en Lisboa padecía,
Con maldad y alevosía,
Vuestro padre por traidores:
El de Padua nombrado,
Honor de Frailes Menores.

Dejasteis de predicar,
Quedando en Padua durmiendo,
Y en Lisboa apareciendo
A vuestro padre a librar:
A un muerto hicisteis hablar
Contra los acusadores:
El de Padua nombrado,
Honor de Frailes Menores.

Mucho os debe Perpiñán,
Pues en él siendo llevado
A ajusticiar un Letrado
Por astucia de Satán,
Lo libraste del afán
De la muerte y sus horrores:
El de Padua nombrado,
Honor de Frailes Menores.

Con extraña maravilla
Fué por Vos el inocente
Sacado de entre la gente,
Y puesto en vuestra capilla,
Do acudió toda la villa,
Los plebeyos y señores:
El de Padua nombrado,
Honor de Frailes Menores.

Las cosas que son perdidas,
Si sois, buen Santo, rogado,
Es cierto y averiguado
Que luego son parecidas;
Por lo cual son ofrecidas
Gracias a Dios y loores:
El de Padua nombrado,
Honor de Frailes Menores.

En sus naufragios es cierto
Que cuando más fatigados,
Los navegantes cuitados,
Hallan en Vos dulce puerto;
Mostrándoos al descubierto
En sus ruegos y clamores:
El de Padua nombrado,
Honor de Frailes Menores.

Vuestros milagros y vida
Son tantos y tan sin par,
Que no se pueden contar
Tan en breve y de corrida:
Esta suma es reunida
Como un ramito de flores:
El de Padua nombrado,
Honor de Frailes Menores.

En guerra de liberación
contra el marxismo traidor,
fuisteis el gran protector
de Altafulla, mi ilusión,
haciendo que defunción
no hubiera en sus moradores:
El de Padua nombrado,
Honor de Frailes Menores.

Pues con Dios sois tan privado,
Que alcanzáis tantos favores:
Paduano celebrado,
Remediad nuestros dolores.

v. Ora pro nobis, beate Antoni. r. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

OREMUS

Ecclesiam tuam, Deus, beati Antonii confessoris tui deprecatio votiva letificeta, ut spiritualibus semper muniatur auxiliis et gaudiis perfrui mereatur aeternis. Per Christum Dominum Nostrum. Amen.

Imp. F. Sugrañes-Tarragona

Goig III (sense data).

GOIGS AL
SANT

:--:DE

QUE ES VENERA A
EN EL TERME
ARQUEBISBAT

GLORIÓS
ANTONI

PADUA

LA SEVA ERMITA
D'ALTAFULLA
DE TARRAGONA

Puig brilleu com un estel
al cap d'amunt d'eixa serra,
als bons fills d'aquesta terra
Sant Anton, guieu al Cel.

Amb afecte singular
estrenyeu Jesús als braços
unit a ell amb forts llaços
sabéreu del món triomfar
declarant-li grossa guerra
treballant amb fervent zel.
Als bons fills...

De milers de pecadors
trocejàreu les cadenes
a l'hom llatzerat de penes
abocat vostres amors;
del cor que el neguit aterra
en dolçor muden el fel.
Als bons fills...

En nom de l'Altíssim Déu,
penyora de beneficis,
infinit, preuats prodigis
escampeu per tot arreu;
al naufrag que en vós s'aferra
el lliureu de mort cruel.

Als bons fills...

D'Altafulla i son veïnat
sou l'iris de l'esperança
el vent suau de bonança
en los jorns de tempestat;
sou el que llur mal aterra

Ora pro nobis beati Antonii.

servint-li de cobricel.
Als bons fills...

Quan cicló huracanat
engolir voigué el vilatge
sos fills consol han trobat
a dintre el vostre ermitatge
puig vostre poder soterra
els plors d'eix poble fidel.
Als bons fills...

D'angoixes i greu dissort
la pesta les llars omplia
la vila posar volia
en tristíssim camp de mort.
D'aquesta promptees desterra
de la pesta tot recel.
Als bons fills...

Deis pobles d'aquest redós
sou com tresor preuadíssim
us tenen amor finíssim
somiant sempre per Vós;
per això pugen a eixa serra
com l'abella al rusc de mel.
Als bons fills...

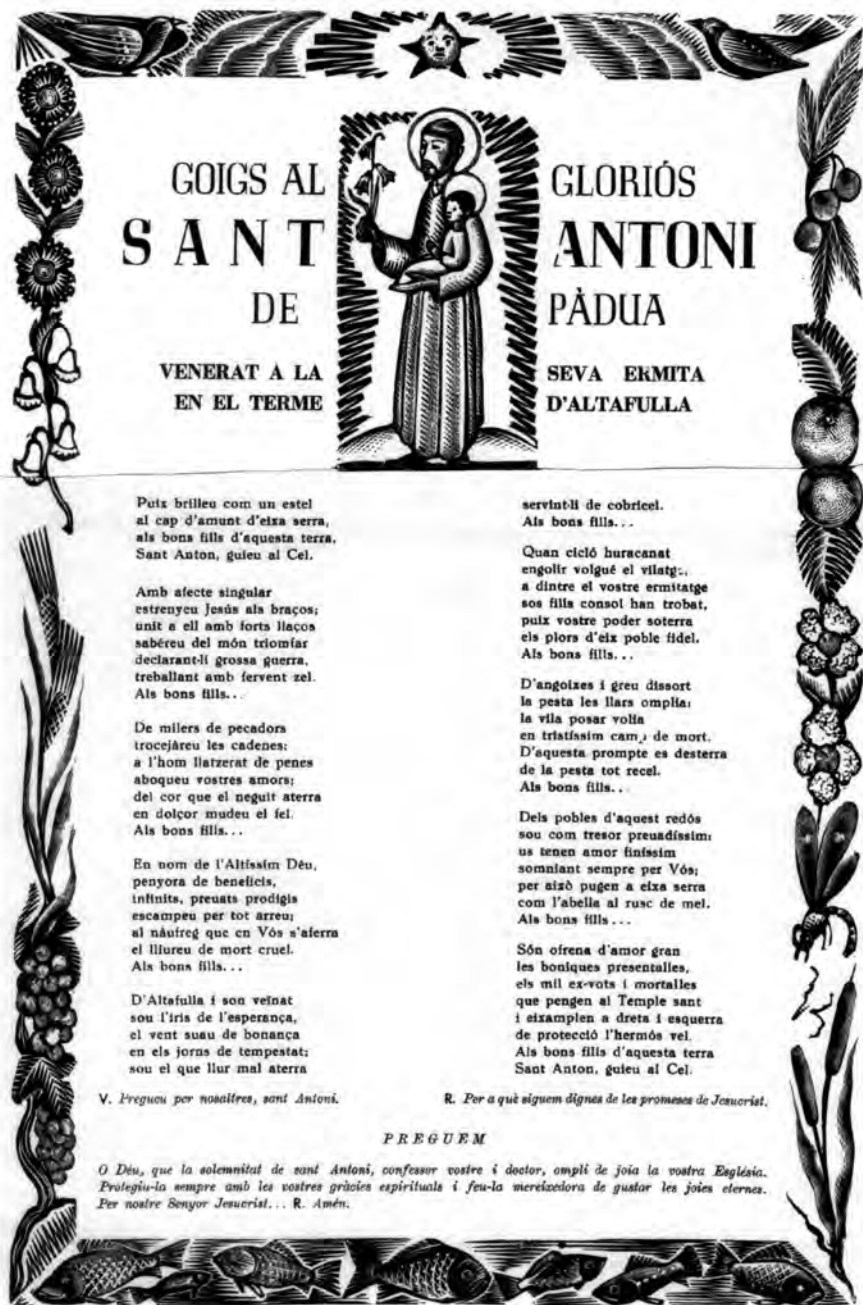
Són ofrena d'amor gran
les boniques presentalles,
els mil ex-vots i mortalles
que pengen al Temple sant
i aixamplant a dreta i esquerra
de protecció l'hermós vel
Als bons fills d'aquesta terra
Sant Anton, guieu al Cel.

Ut digni officiamur promissionibus Christi.

ORÉMUS

*Ecclesiam tuam, Deus, beati Antonii Confessoris tui sollemnitas totius iustificet: et spiritalibus
semper munidur auxiliis, et gaudiis perfrui mereatur æternis. Per Christum Dominum nostrum.
Amen*

IMP. SONSONA. - TORREDEMBARRA

GOIGS AL SANT DE GLORIÓS ANTONI PÀDUA

VENERAT A LA
EN EL TERME

SEVA ERMITA
D'ALTAFULLA

Puix brilleu com un estel
al cap d'amunt d'eixa serra,
als bons fills d'aquesta terra,
Sant Anton, guieu al Cel.

Amb afecte singular
estrenyeu Jesús als braços;
unit e ell amb forts llacos
sabereu del món triomfar
declarant-li grossa guerra,
treballant amb fervent zel.
Als bons fills...

De milers de pecadors
trocejàreu les cadenes;
a l'hom llatzerat de penes
aboqueu vostres amors;
del cor que el neguit aterra
en dolçor mudeu el fel.
Als bons fills...

En nom de l'Altíssim Déu,
penyora de beneficis,
infinita, preuats prodigis
escampeu per tot arreu;
al naufrag que en Vós s'aferra
el lliureu de mort cruel.
Als bons fills...

D'Altafulla i son veïnat
sou l'iris de l'esperança,
el vent suau de bonança
en els jorns de tempestat;
sou el que llur mal aterra

V. *Evagueu per nosaltres, sant Antoni.*

servint-li de cobricel.
Als bons fills...

Quan cicló huracanant
engolir volgué el vilatge,
a dintre el vostre ermitatge
sos fills consol han trobat,
puix vostre poder soterra
els plors d'eix poble fidel.
Als bons fills...

D'angoixes i greu dissort
la pesta les llars omplia;
la vila posar volia
en tristíssim cam, de mort.
D'aquesta prompte es desterra
de la pesta tot recl.
Als bons fills...

Deis pobles d'aquest redós
sou com tresor preudíssim:
us tenen amor finíssim
somniant sempre per Vós;
per això pugem a eixa serra
com l'abella al rusc de mel.
Als bons fills...

Són ofrena d'amor gran
les boniques presentalles,
els mil ex-vots i mortalles
que pengen al Temple sant
i eixamplen a dreta i esquerra
de protecció l'hermós vel.
Als bons fills d'aquesta terra
Sant Anton, guieu al Cel.

R. *Per a què siguem dignes de les promeses de Jesucrist.*

PREGUEM

O Déu, que la solemnitat de sant Antoni, confessor vostre i doctor, ompli de joia la vostra Església.
Strategiu-la sempre amb les vostres gràcies espirituals i feu-la mereixedora de gustar les joies eternes.
Per nostre Senyor Jesucrist... R. Amén.

Edició commemorativa de la
II Exposició d'Imatgeria Popular: Goigs dels segles XVII al XX.
Col·lecció del Dr. Francesc Ribas Pontí.
Cripta de la Parròquia d'Altafulla. 3-17 d'Agost de 1969.

GOIGS D'A. GELABERT

GRÀF. LLOVERAS - JOAN GÜELL. 4 - TORREDEMBARRA
DIP. LEG. T. 3485-69. E'NTA. FÓRUM D'ALTAFULLA

Goig VII (1969).

GOIGS A HONOR DE SANT ANTONI DE PADUA

Venerat a la seva ermita del poble d'Altafulla. Arquebisbat de Tarragona.

Escolteu nostra preguera,
Sant Antoni, gran Doñor:
D'Altafulla, que us venera,
sigueu sempre el protector.

Des que els ulls ja plens de vida,
a Lisboa vau obrir,
com en terra benedida,
la virtut en Vós florí.
Vàreu ser una flor encisera
del jardí del Creador.
D'Altafulla, que us venera...

Des de vostra juvenesa
a Jesús voleu seguir:
l'Escriptura és llum encesa
que il·lumina el camí.
Saviesa vertadera
hi pogueu en abundor.
D'Altafulla, que us venera...

De Francesc el sant deliri
l'esperit us va arborar:
anhelàveu el martiri
i la sang per Crist vessar.
Son voler Déu us adreça,
quan us muda l'horitzó.
D'Altafulla, que us venera...

La Divina Providència
fins a Padua us ha portat,
on amb zel i gran ciència
feu el vostre apostolat.
El maligne es feia enrera;
vau sembrar bona llavor.
D'Altafulla, que us venera...

Amb amor i paciència
instruíu els cors errats,
els crideu a penitència
perquè plorin llurs pecats.
L'heretgia més artera
sap que en sou mall destruíu.
D'Altafulla, que us venera...

Si l'incrèdul es negava
a adorar el Gran Sagrament,
davant d'Ell s'agenollava
una atzembla reverent,
demostrant de tal manera
ser present allí el Senyor.
D'Altafulla, que us venera...

Us bastiren una ermita
nostres avis amb amor;
on rebeu nostra visita
i ens doneu vostre favor.
Us hi arriba ben sincera
del devot l'oració.

D'Altafulla, que us venera...
Quan la mar molt embravida
amença el mariner
i, en tenir en perill la vida,
us implora amb prec sincer,
en Vós troba la drecera
que el durà al port salvador.
D'Altafulla, que us venera...

Des del cim d'aquesta altura
empareu vila i castell:
de la pesta i la malura
deteniu el dur flagell.
De Vós nostra vila espera
guariment en tot dolor.
D'Altafulla, que us venera...

Altafulla és acollida
sota el vostre emparament
i reclama enfervorida
vostre ajut i valiment.
En venir l'hora darrera,
sigueu nostre intercessor.
D'Altafulla, que us venera...

Escolteu nostra preguera
Sant Antoni, gran Doñor:
D'Altafulla, que us venera,
sigueu sempre el protector.

Y. Pleguem per nosaltres, Sant Antoni. R. Perquè siguem dignes de les promeses de Crist.

PREGUEM

Deu omnipotent i etern, que donàreu al vostre poble Sant Antoni de Padua com a predicador
insigne i intercessor en les contingències humanes; feu que amb el seu ajut i seguint els seus
ensenyaments de vida cristiana, experimentem el vostre suport en totes les adversitats.

Per Crist Senyor nostre.

Lletra: Mn. Isidre Saldaes i Rebull, pvre. Músics: Mn. Josep Monné i Roig, pvre.

GOIGS A HONOR DE SANT ANTONI DE PÀDUA

VENERAT A LA SEVA ERMITA D'ALTAFULLA

Escolteu nostra preguera,
Sant Antoni, gran Doctor:
D'Altafulla, que us venera,
sigueu sempre el protector.

Des que els ulls ja plens de vida,
a Lisboa vau obrir,
com en terra beneïda,
la virtut en Vós flori.

Vàreu ser una flor encisera
del jardí del Creador.
D'Altafulla, que us venera...

Des de vostra juvenesa
a Jesús voleu seguir:
l'Escriptura és llum encesa
que il·lumina el bon camí.

Saviesa verdadera
hi poseu en abundor.
D'Altafulla, que us venera...

De Francesc el gran deliri
l'esperit us va arborar:
anhelàveu el martiri
i la sang per Crist vessar.

Son voler Déu us adreça,
quan us muda l'horitzó.
D'Altafulla, que us venera...

La Divina Providència
fins a Pàdua us ha portat,
on amb zel i gran ciència
feu el vostre apostolat.

El maligne es feia enèrma;
vau sembrar bona llavor.
D'Altafulla, que us venera...

Amb amor i paciència
instruíu els cors errats,
els crideu a penitència
perquè plorin llurs pecats.

L'heretgia més artera
sap que en sou mall destructor.
D'Altafulla, que us venera...

Si l'incrèdul es negava
a adorar el Gran Sagrament,
davant d'Ell s'agenollava
una atzembla reverent.

demostrant de tal manera
ser present allí el Senyor.
D'Altafulla, que us venera...

Us bastiren una ermita
nostres avis amb amor;
on rebéu nostra visita
i ens donau vostre favor.

Us hi arriba ben sincera
del devot l'oració.
D'Altafulla, que us venera...

Quan la mar molt embravida
amenança el mariner
i, en tenir en perill la vida,
us implora amb prec sincer,

en Vós troba la dreuera
que el dura al port salvador.
D'Altafulla, que us venera...

Des del cim d'aquesta altura
empareu vila i castell;
de la pesta i la malura
deteniu el dur flagell.

De Vós nostra vila espera
guariment en tot dolor.
D'Altafulla, que us venera...

Altafulla és acollida
sota el vostre emparament
i reclama enervorida
vostre ajut i valiment.

En venir l'hora darrera,
sigueu nostre intercessor.
D'Altafulla, que us venera...

Escolteu nostra preguera
Sant Antoni, gran Doctor:
D'Altafulla, que us venera,
sigueu sempre el protector.

Vl. Pregueu per nosaltres, Sant Antoni.

Rl. Perquè siguem dignes de les promeses de Crist.

PREGUEM

Déu omnipotent i etern, que donàreu al vostre poble Sant Antoni de Pàdua com a predicador insigne i intercessor en les contingències humanes: feu que amb el seu ajut i seguint els seus ensenyaments de vida cristiana, experimentem el vostre suport en totes les adversitats.

Per Crist Senyor nostre.

Lletres: Mn. Isidre Saludes i Rebull, pvre

Dibuix: Josep Buyreu

Música: Josep Monné i Roig, pvre.

L'ERMITA DE SANT ANTONI D'ALTAFULLA

La devoció d'Altafulla a Sant Antoni és molt antiga. Ja de temps immemorial els pescadors i els mariners el tenien per patró. En el segle XVIII aquesta devoció altafullenca al Sant Taumaturg adquireix el màxim esplendor, quan la població d'aleshores considera que, gràcies a la seva protecció, s'alliberà dels estralls del còlera.

L'ermita s'aixeca en un turó prop del poble, dit antigament Puig d'En Jaques i Calvari, fou erigida l'any 1714, pel pescador i primer ermità Baltasar Rabassa, qui feu donació de part dels seus béns per a construir-la. Morí el 26 d'octubre d'aquell mateix any i té la sepultura davant l'altar major de l'ermita. La deixa d'En Rabassa no era suficient per a cloure l'obra i els pescadors es comprometeren a aportar la meitat de la setena part de la pesca fins a enllestir-la l'any 1717.

Durant la Guerra del Francès l'ermita fou ocupada com a caserna pels soldats francesos i espanyols i va sofrir desperfectes molt greus. Els altars, els retaules i les imatges foren destruïdes i la fàbrica de l'edifici va resultar greument afectada. El quadre de Sant Antoni, pintat vers l'any 1700, centre de la devoció antoniana dels altafullencs, fou arrencat el retaule i trepitjat pels cavalls dels soldats francesos i llençat molt malmès a un racó.

Acabada aquella guerra, tota la vila empenygué la restauració de l'ermita i, malgrat la mala situació econòmica, tothom del poble contribuï a les despeses conjuntament amb el seu senyor, el Marquès de Tamarit que ho féu de Tortosa estant. El quadre es dugué a Tarragona per a restaurar-lo. Degut al seu malt estat el restaurador suggerí de fer-ne un altre, però el poble s'hi oposà, preferint l'antic sargit a un de nou; a més, era el quadre d'una gran bellesa.

L'any 1820 la pesta, que havia envaït la vila, causà greus estralls —aquell any hi hagué a la vila 120 defuncions—. No hi havia cap família que no tingués algun afectat greu i calgué que vinguessin uns frares per assistir als apestats, i ajudar a la població famolenca amb la sopa que repartien al Castell. En tal situació la vila invocà Sant Antoni. El dia 11 de setembre tothom anà a l'ermita i en baixaren el quadre a la vila, on, en pro-

cessó, el passaren per tots els carrers. Hom afirma que, en entrar el quadre al poble, s'aixecà un núvol negre que poc a poc es va esfumar i desaparegué la pesta, de tal manera que els malalts sortien a la finestra a donar gràcies al Sant i alguns, curats, s'incorporaren agraïts a la comitiva. El quadre va romandre a l'església parroquial fins el dimarts de pasqua de l'any següent, en què fou retornat a l'ermita amb gran alegria. D'ací tenen origen les dues festes que cada any s'hi celebren el dimarts de Pasqua i l'11 de setembre.

L'inventari del 14 de març del 1858 diu que aleshores a l'ermita hi havia cinc altars en bon estat de conservació. L'actual retaule de l'altar major, obra de Pere Domènech, de Reus, es construí l'any 1906 y va costar 1.050 pessetes, pagades per subscripció popular.

L'onada vandàlica, que destruí l'església parroquial, va arribar a l'ermita a l'agost del 1936. Tot el que la devoció de segles hi havia reunit; bancs, cadires, ornaments, imatges, ex-vots, amuntegats a la plaça esdevingueren foc i sendra. El retaule major es va salvar i fou, restaurat els anys quarantes.

Del sostre de l'ermita en penjaven diverses maquetes de vaixells, algunes de gran qualitat, ofertes pels pescadors i mariners a Sant Antoni en el curs del temps, que també foren destruïdes l'any 36. Les que se salvaren, foren portades al Museu Marítim de Barcelona.

ELS GOIGS.—No es coneixen edicions antigues d'aquesta devoció, la primera és probablement dels anys vint amb lletra pròpia que s'ha cantat fins els nostres dies. Ja en els anys seixanta se'n feren tres edicions més, amb xilografies de A. Gelabert, la primera d'elles amb gran luxe i una xilografia encartada a més d'incloure la melodia de Mn. J. Rebull. En la postguerra també es feu alguna edició castellana.

L'any 1982 la Parròquia féu imprimir uns nous Goigs, estrenats a l'ermita el dimarts de Pasqua, impresos per Ricart Vives i Sabaté, de Vilanova i la Geltrú, amb lletra de Mn. Isidre Saludes, i música de Mn. Josep Monné, que són els de la present edició.

EL RECTOR

AIRÓS - RESOLINA **TORNADA - JALENNE**

En cel-teu-que-ria pre-que-ra, Sant An-to-ni, gran Doc-tor: D'Al-fa-lla quai ve-se-ra, si-queu sem-pre pre-fer-

CORDEX - RESOLINA

tor, des-que-els vills ja plens de vi-da, a his-bo-a van o-briu, com en Ter-ra be-ne-i-da, la vir-tut en Vós flo-

TRINCE

ri. Va-reu se-ve-ja flo-rei-el-se-ra del jar-di del Cre-a-dor

LA PARRÒQUIA DE SANT MARTÍ D'ALTAFULLA i els GOGISTES TARRAGONINS, publiquen conjuntament aquests Goigs a honor de Sant Antoni de Pàdua.

Altafulla, Pasqua Florida de 1984.

Edició:
130 exemplars paper de fil, numerats i pintats.
350 exemplars paper de fil, numerats.
1.500 exemplars edició popular.

Drets dels autors
© GOGISTES TARRAGONINS, 1984

Gogistes Tarragonins, núm. 62

D. L. T. 496-84 - SUC Torres & Virgili - Tarragona

Goig IX. Cara B (1984).

GOIGS A DE SANT DE VENERAT ERMITA

Puix tenui mà miraclera,
Sant Antoni, gran Doctor:
d'Altafulla, que us venera,
sigueu sempre el protector.

Des que els ulls ja plens de vida,
a Lisboa vau obrir,
com en terra benedida,
la virtut en Vós florí.
Vàreu ser una flor encisera
del Jardí del Creador.
D'Altafulla, que us venera...

Des de vostra juvenesa
a Jesús voleu seguir.
l'Escriptura és llum encesa
que il·lumina el bon camí.
Saviesa veritadera
hi pogueu en abundor.
D'Altafulla, que us venera...

De Francesc el gran deliri
l'esperit us va arborar:
anhelàveu el martiri
i la sang per Crist vessar.
Son voler Déu us adreça,
quan us muda l'horitzó,
D'Altafulla, que us venera...

La Divina Providència
fins a Pàdua us ha portat,
on amb zel i gran ciència
feu el vostre apostolat.
El maligne es fela enerra;
vau sembrar bona llavor.
D'Altafulla, que us venera...

Amb amor i paciència
instruíu els cors errats,
els crideu a penitència
perquè plorin llurs pecats.
L'heretgia més artera
sap que en sou mall destructor.
D'Altafulla, que us venera...

V. *Pregueu per nosaltres, Sant Antoni*

R. *Perquè siguem dignes de les promeses de Crist.*

PREGUEM

Déu omnipotent i etern, que donàreu al vostre poble Sant Antoni de Pàdua
com a predicador insigne i intercessor en les contingències humanes: feu
que amb el seu ajut i seguint els seus ensenyaments de vida cristiana,
experimentem el vostre suport en totes les adversitats.

Per Crist Senyor nostre.

HONOR ANTONI PÀDUA A LA SEVA D'ALTAFULLA

Si l'incrèdul es negava
a adorar el Gran Sagrament,
davant d'ell s'agenollava
una atzembla reverent,
demostrant de tal manera
ser present allí el Senyor.
D'Altafulla, que us venera...

Us bastiren una ermita
nostres avis amb amor;
on rebeu nostra visita
i ens doneu vostre favor.
Us hi arriba ben sincera
del devot l'oració.
D'Altafulla, que us venera...

Quan la mar molt embravida
amenaga el mariner
i, en tenir en perill la vida,
us implora amb prec sincer,
en Vós troba la decència
que el durà al port salvador.
D'Altafulla, que us venera...

Des del cim d'aquesta altura
empareu vila i castell;
de la pesta i la malura
deteniu el dur flagell.
De Vós nostra vila espera
guariment en tot dolor.
D'Altafulla, que us venera...

Altafulla és acollida
sota el vostre emparament
i reclama enforvidada
vostre ajut i valiment.
En venir l'hora darrera,
sigueu nostre intercessor,
D'Altafulla, que us venera...

Nostra vila en Vós espera.
Sant Antoni, gran Doctor:
D'Altafulla, que us venera,
sigueu sempre el protector.

Lletres: Mn. Andreu Salades i Rebull, perm.

Dibuix: Cló Virgili i Robert

Música: Josep Mornau i Rotg, perm.

Cló

L'ERMITA DE SANT ANTONI D'ALTAFULLA

La devoció d'Altafulla a Sant Antoni és molt antiga. Ja de temps immemorial els pescadors i els mariners el tenien per patró. En el segle XVIII aquesta devoció altafullenca al Sant Taumaturg adquireix el màxim esplendor, quan la població d'aleshores considera que, gràcies a la seva protecció, s'allibera dels estralls del còlera.

L'ermita s'aixeca en un turó prop del poble, dit antigament Puig d'En Jaques i Calvari, fou erigida l'any 1714, pel pescador i primer ermità Baltasar Rabassa, que feu donació de part dels seus béns per a construir-la. Morí el 26 d'octubre d'aquell mateix any i té la sepultura davant l'altar major de l'ermita. La deixa d'En Rabassa no era suficient per a cloure l'obra i els pescadors es comprometeren a aportar la meitat de la setena part de la pesca fins a enllestir-la l'any 1717.

Durant la Guerra del Francès l'ermita fou ocupada com a caserna pels soldats francesos i espanyols i va sofrir desperfectes molt greus. Els altars, els retaules i les imatges foren destruïdes i la fàbrica de l'edifici va resultar greument afectada. El quadre de Sant Antoni, pintat vers l'any 1700, centre de la devoció antoniana dels altafullencs, fou arrencat del retaule i trepitjat pels cavalls dels soldats francesos i llençat molt malmès a un racó.

Acabada aquella guerra, tota la vila emprengué la restauració de l'ermita i, malgrat la mala situació econòmica, tothom del poble contribuï a les despeses conjuntament amb el seu senyor, el Marquès de Tamarit que ho feu de Tortosa estant. El quadre es dugué a Tarragona per a restaurar-lo. Degut al seu mal estat el restaurador suggerí de fer-ne un altre, però el poble s'hi oposà, preferint l'antic sargit a un de nou; a més, era el quadre d'una gran bellesa.

L'any 1820 la pesta, que havia envaït la vila, causà greus estralls -aquell any hi hagué a la vila 120 defuncions-. No hi havia cap família que no tingués algun afectat greu i calgué que vinguessin uns freres per assistir els apestats, i ajudar la població famolenca amb la sopa que repartien al Castell. En tal situació la vila invocà Sant Antoni. El dia 11 de setembre tothom anà a l'ermita i en

baixaren el quadre a la vila, on, en processó, el passaren per tots els carrers. Hom afirma que, en entrar el quadre al poble, s'aixecà un núvol negre que poc a poc es va esfumar i desaparegué la pesta, de tal manera que els malalts sortien a la finestra a donar gràcies al Sant i alguns, guarits, s'incorporaren agraïts a la comitiva. El quadre va romandre a l'església parroquial fins el dimarts de pasqua de l'any següent, en què fou retornat a l'ermita amb gran alegria. D'ací tenen origen les dues festes que cada any s'hi celebren: el dimarts de Pasqua i l'11 de setembre.

L'inventari del 14 de març del 1858 diu que aleshores a l'ermita hi havia cinc altars en bon estat de conservació. L'actual retaule de l'altar major, obra de Pere Domènech, de Reus, es construí l'any 1906 i va costar 1.050 pessetes, pagades per subscripció popular.

L'onada vandàlica, que destruï l'església parroquial, va arribar a l'ermita l'agost del 1936. Tot el que la devoció de segles hi havia reunit; bancs, cadires, ornaments, imatges, ex-vots, amuntegats a la plaça esdevingueren foc i sendra. El retaule major es va salvar i fou restaurat els anys quarantes.

Del sostre de l'ermita en penjaven diverses maquetes de vaixells, algunes de gran qualitat, ofertes pels pescadors i mariners a Sant Antoni en el curs del temps, que també foren destruïdes l'any 36. Les que se salvaren, foren portades al Museu Marítim de Barcelona.

ELS GOIGS.- No es coneixen edicions antigues d'aquesta devoció; la primera és probablement dels anys vint amb lletra pròpia que s'ha cantat fins els nostres dies. Ja en els anys seixanta se'n feren tres edicions més amb xilografies d'A. Gelabert, la primera d'elles amb gran luxe i una xilografia encartada a més d'incloure la melodia de Mn. J. Rebull. En la postguerra també es feu alguna edició castellana.

L'any 1982 la Parròquia feu imprimir uns nous Goigs, estrenats a l'ermita el dimarts de Pasqua, impresos per Ricard Vives i Sabaté, de Vilanova i la Geltrú, amb lletra de Mn. Isidre Saludes, i música de Mn. Josep Monné, que són els de la present edició.

EL RECTOR

La PARRÒQUIA DE SANT MARTÍ D'ALTAFULLA i els GOGISTES TARRAGONINS,
es complauen en editar aquests Goigs a honor de Sant Antoni de Pàdua.
Altafulla, Pasqua Florida de 1991

Edició:
200 exemplars paper fil, numerats i pintats a mà.
500 exemplars paper fil, numerats.
1.000 exemplars edició popular paper registre.
© Gogistes Tarragonins
Imp. Catalunya - Tarragona
Dipòsit legal T-526-91

Gogistes Tarragonins núm. 266
Goigs núm. 176

Goig X. Cara B (1991).

GOIGS

A LLAMOR DEL BENAVENTURAT

SANT ANTONI DE PADUA

Reliques del qual es veneren en l'Església

Parroquia l

d'Altafulla (Arquebisbat de Tarragona)

Musica del Mestre

Antoni Perea Moya

Entrada *mol. dolçament mogut* *A. Perez Moya*

Veu 2/4
 De la te-rra al cel res-so-ni el cant a vos-tra lla-hor

Orgue 2/4

Tornada

be-na-ven-tu-rat An-to-ni si guèu nos-tre pro-tec-tor,

Posades

2/4
 Sou la mes ful-gent es-tre-lla del cel blau de Por-tu
 Quant Je-sus amb mes forts lla-cos vos-tre cor vol-gué lli-
 Con-fes-sor de deu di-tes-te Sou el Sant mes mi-ra-
 Quan els homes amb fe' es-cas-sa nous vol-li-en es-cot-
 D'Al-ta-fu-lla en la en-con-tra-da de el vos-tre Cos ve-ne-
 Quan es perd al-gu-na co-sa vos-tre a-jut sem-pre in-vo-

Goig XI (pàg. 2).

- gral - talment u-na ma-ra-ve-lla de la grà-cia di-vi
 - gar fet un nia en vos-tres bra-sos es dei-xa per vos be-
 - cter De la f-gie-ria pre-di-tes-te us ve-ne-ra'l mon en-
 - tar A o-ir-vos van en massa tots els pei-xos de la
 - rat U-na re-li-quia sa-gra-da es con-ser-va de bon.
 - quem Feu que nostra fé pre-sio-sa en Je-sús ja-mai per-

- nal de la vida en el por tal com els an-gels feu la ror
 - sar amb el bes, va-reu xu-clar del cel la bres-ca mi-llo-n
 - ter En-tre tots sou el pri-mer de cai-gu-des guar-da-dor
 - mar De ger-mans els van trac-tar com Fran-cesc el fun-da-dor
 - grat Si gra aquest re-cord pre-uat pe-nyo-ra del vos-tre a mor
 - quem Si amb el di-mo-ni llui-tern si-gheu vos el gua-nya-dor

A la tornada

Repeteix "Entrada" y "Tornada"

Goig XI (pàg. 3).

EL MIRACLE DEL CUADRO

DEDICAT AL POBLE D'ALTAFULLA
EN EL DIA DE LA FESTA PER UN
DEVOT DE SANT ANTONI

Aquest cim de Sant Antoni
que tants cops fins resseguit
em recorda moltes coses
que al meu cor restaren closes
fins avui que n'han sortit.

Oh muntanya beneïda
en bell lloc Déu et posà
rodejada de cent vinyes
de molts pins de bones pinyes
i a la vista del Gayà.

Dalt de tot n'hi ha una ermita
amb portal de cara al mar
i una reixa a cada banda
per servir-li de miranda
al fidel que hi va a resar

Sant Antoni s'hi hostaljava
de barquets tot rodejat
molts exvots allí penjaven
que als creients ens recordaven
els favors que ens ha donat.

Un gran cuadro n'hi havia
presidint dalt son altar
conten d'ell que vingué un dia
que de remei serviria
i a la vila el van baixar.

Al poble hi havia pesta
d'això centúries ja fa
la mort se'n apoderava
la gent veient-se perduda
a Sant Antoni invocava
per a poder-se'n lliurar.

Molts pares plorant als fills
moltes mares enviudant
un germà perd sa germana
i a tots els Sants encomana
que'l mal vulguin deturar.

La mort segueix fent estralls
els difunts ja s'amunteguen
falta gent per enterrar
ja que'ls poes que'ls airepleguen
ni sols poden descansar.

Un marit desesperat
tenint la dona en perill
tem també per l'únic fill
que la mort no s'ha emportat.

Anaren junts a la ermita
peu descalc i tot plorant
l'intenció que ells dos portaven
era l'únic que esperaven
que pogués acabar el mal.

Decidits van a l'altar
allí demanen clemència
Sant Antoni no ens deixeu
obligant amb insistència
al Sant escollit de Déu.

El Sant que ja els esperava
va quedar tot compungit
diu a Déu que el braç portava:
«potser que si jo hi anava
calmaria el seu neguit».

No l'hi calgué repetir-ho
pare i fill que'l van oir
tots a una sens pensar-ho
agafaren el gran cuadro
i empengueren el camí.

Quan eren prop de les eres
un pastor que'ls veu venir
corre al poble — al rector crida
Sant Antoni no ens oblidat!
jo l'he vist a mig camí.

Les campanes esventades
tot el poble reuní
ja no s'hi cap a la plaça
ignorant tots lo que passa
el bon rector els fa seguir.

Ja baixen la davallada
ja arriben tots al portal
que avui encara es conserva
per cert malmès de tanta herba
que en lloc de bé l'hi fa mal.

El cuadro ja està a la vista
del poble que s'agolla
està pregant que la pesta
molt pitjor que una tempesta
el seu dany vulgui acabar.

En solemne processó
a l'església s'enaminen
i davant l'altar Major
aquell vell cuadro il·luminen
resant-li tots amb fervor.

El miracle el Sant ha fet
a la mort li prengué l'eina
la dona esdevingué sana
salvà també la germana
i tothom ja va a la feina.

Des de l'onze de setembre
dia en que el cuadro es baixà
el poble volgué guardar-lo
per a l'ermita tornar-lo
de la Pasqua en son dimarts.

D'aquell any en endavant
el poble no s'ha oblidat
d'un vot i d'una promesa
que ja des de sa infantesa
del seus vells ha conservat.

Recordo aquesta diada
com si no passés el temps
de memòria em sé les pedres
reconec els garrofers
els pedrissos, les capelles
l'espígol i les roselles
i el color dels olivers.

Hi anaven dues banderes
de domàs verd i vermell
que a l'església les guardaven
i eren d'altres que arribaven
fins a dalt d'un capítell.

Mes un dia maleït
gent estranya hi arribava
i amb un terrible despit
les banderes estripava
les capelles profanava
i el cuadro de què parlava
també quedà destruït.

Per sort les mans piadoses
tal injúria han reparat
han refet totes les coses
i un nou cuadro hi fou posat.

De nou volta la campana
crident que hi pugí la gent
també hi pugen les banderes
que pel costat de les eres
es despleguen cara al vent.

D'aquells temps que jo hi anava
n'hi han molts que ja no hi van
bastants d'ells ja els enterraren
i entre tots els que quedàrem
puc comptar-n'hi per enguany.

TARRAGONA, SETEMBRE DEL 1957